

**KAPRIBADEN NEUROTIS-E PARAGA SAJRONE CERBUNG WANITA BURON
ANGGITANE SANIJO RAF: TINTINGAN PSIKOANALISIS KAREN HORNEY**

Teguh Widodo

Pendidikan Bahasa Dan Sastra Daerah (Jawa)
Fakultas Bahasa Dan Seni
Universitas Negeri Surabaya
[Kei Teita@yahoo.com](mailto:Kei_Teita@yahoo.com)

Abstrak

Panliten iki njlentrehake wujud kapribaden neurotis-e paraga Hermanto lan Sawitri anggong ngrampungni masalah-masalah sajrone lelakonn uripe kang sesambungan karo rasa sumengit lan rasa sumelang saengga nuwuhake cara-cara tartamtu. Cara-cara tartamtu kang ditindakake kaloro paraga kasebut mujudake gegambarane saka kapribadene neurotis-e kaloro paraga kasebut. Lelandhesan tintingan psikoanalisis Karen Horney, cara-cara tartamtu kanggo ngrampungni rasa sumelang lan sumelang bisa ditindakake kanthi telung cara sing onjo minangka ancasa panliten sajrone panliten iki, yaiku: (1) wujud kapribaden neurotis-w paraga kanthi cara nyedhaki wong liya, (2) wujud kapribaden neurotis-e paraga kanthi cara nglawan wong liya, (3) wujud kapribaden neurotis-e paraga kanthi cara ngedohi wong liya.

Pamarekan sing digunakake sajrone panliten iki yaiku pamarekan psikologi sastra. Panliten iki kalebu wujud panliten dheskriptif kualitatif. Teknik pangumpulaning dhata sajrone panliten iki nggunakake teknik maca lan cathet, kanthi cara maca sumber dhata lan nyathet tembung-tembung utawa ukara sing laras lan trep karo underaning panliten. Sumber panliten kang digunakake yaiku cerbung *Wanita Buron*.

Asiling panliten yaiku: (1) kecenderungan neurotik kanthi cara nyedhaki wong liya ditindakake paraga Hermanto lan Sawitri minangka cara ngrampungni rasa sumelang awujud nggayuh kabutuhan tumrap rasa sih tresna lan tinarima liya, mitra utawa kanca sing bisa menehi pangaribawa sing gedhe, lan urip narima ing pandum, (2) kecenderungan neurotik kanthi cara nglawan wong liya ditindakake paraga Hermanto lan Sawitri minangka cara ngrampungni rasa sumelang awujud nggayuh kabutuhan tumrap kewenangan, nggunakake wong liya, rasa panghargyan sosial utawa gengsi, rasa nggumun utawa bombong marang awake dhewe, lan ambisi utawa gegayuhan pribadi, lan (3) kecenderungan neurotik kanthi cara ngedohi wong liya ditindakake paraga Hermanto lan Sawitri minangka cara ngrampungni rasa sumelang awujud nggayuh kabutuhan tumrap urip mandhiri lan bebas, lan kasampurnan utawa rasa ora mungkin salah.

Tembung-tembung wigati: Neurotis, Psikoanalisis Sosial, lan kapribaden neurotis (Kecenderungan Neurotik).

PURWAKA

Landhesane Panliten

Sastra minangka gegambarane saka kahanan-kahanan ing kanyatan saben dina ora bisa uwal saka masalah-masalah kang dumadi sajrone bebrayan. Kedadeyan-kedadeyan kang dumadi sajrone panguripan nuwuhake idhe lan pangaribawa tumrap karya sastra saengga karya sastra uga ngandhut maneka warna masalah kayadene masalah utawa kedadeyan kang dumadi ing panguripan kang nyata. Bab mau laras karo andharane Welck lan Werren (1990:170) yen sastra mujudake pengalaman urip sawijine manungsa.

Bab iki uga disengkuyung dening Nurgiyantoro (2013:3) yen sajrone sastra utawa fiksi dicritakake maneka warna kedadeyan ing panguripane manungsa kalebu sesambungan karo lingkungan lan manungsa liyane, sesambungan karo dhiri pribadine dhewe, sarta sesambungan karo Gustine. Aminuddin (2011:47) uga ngandharake manawa karya sastra mujudake kreasi utawa

asil olahe manungsa sing ana sajrone panguripan sarta bisa nampilake tanggepan *evaluatif* tumrap karya sastra.

Salah sawijine karya sastra minangka sumber dhata sajrone panliten iki yaiku cerbung anggitane Sanijo Raf kanthi irah-irahan *Wanita Buron*. Cerbung kasebut mujudake cerbung kanthi crita kang ruwet lan muyeg. Cerbung *Wanita Buron* kang sabanjure dicekak dadi WB narik kawigaten kanggo panliten iki, sepisan cerbung WB iki durung tau diteliti mligine nggunakake tintingan psikoanalisis Karen Horney. Kapindho, sajrone cerbung WB iki ana rong paraga kang nduweni kalungguhan wigati yaiku Hermanto lan Sawitri. Kaloro paraga kasebut anggong ngrampungake masalah-masalah ing panguripane tansah nampilake tumindak-tumidak kang nggambarake wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara nyedhaki wong liya, nglawan wong liya lan ngedohi wong liya saengga laras karo teorine Horney. Ing ngisor iki bakal dijlentrehake ringkesane crita saka cerbung WB kang nuduhake salah sawijine kapribaden neurotis kanthi cara nyedhaki wong liya, nglawan wong liya lan ngedohi wong liya.

Kedadeyan wiwit Sawitri narik kawigatene Hermanto nganti lelorone wani turu bareng, kamangka Sawitri uga lagi sawulan kepungkur kapethuk Hermanto kanthi ora sengaja. Bab kasebut nuduhake memitran utawa kekancan sing ora lumrah antarane Sawitri lan Hermanto. Sesambungan sing ora lumrah uga diduduhake Sawitri nalika sejatine Sawitri wis ngerti yen Hermanto mujudake anak turune Gunawan karo biyunge Hermanto sing manggon neng desa, Sarah. Kedadeyan kasebut ora dingerteni Hermanto jalaran biyunge Hermanto ora tau crita apa-apa ngenani lelakone nalika kapethuk Gunawan.

Hermanto minangka nom-noman saka ndesa sing menyang kutha saperlu ngluru pengalaman supaya bisa urip luwih mulya saengga memitrane karo Sawitri bisa nguntungake siji lan sijine. Hermanto sing asipat lugu, jujur lan apa anane sarta nduweni rupa kang memper karo Gunawan nuwuhake rasa sengsem ing atine Sawitri saengga Sawitri kanthi sengaja nyoba narik kawigatene Hermanto saengga pungkasane Hermanto mung bisa manut Sawitri jalaran Hermanto kanthi ora langsung uga rumangsa begja bisa turu bareng wanita sing sasuwene iki mung ana ing impene.

Hermanto lan Sawitri ing satengahe lelakone kapeksa kudu nindakake sawernane cara supaya bisa urip ayem tentrem jalaran durung suwe anggane Sawitri lan Hermanto ngrasakake endahke kekancan, tekane Bagarwanta sarowang kang kepengin ngrudha paksa lan merjaya Sawitri saperlu ngrebut omah gedhung tinggalane Gunawan nuwuhake masalah-masalah sajrone lelakon uripe Hermanto lan Sawitri mligine masalah kajiwan. Rantaman alane Bagarwanta sarowang sing luwih dhisik diweruhi Hermanto lan Sawitri nuwuhake rasa sumengit lan rasa sumelang sajrone atine Sawitri saengga kanthi ora langsung Hermanto uga melu ngrasakake.

Maneka warna cara ditindakake Sawitri lan Hermanto kanggo nglawan lan ngrampungni masalah-masalah karo Bagarwanta sarowang saengga ing sawijine kedadeyan ana kabar Sawitri nembak Bagarwanta nganti mati, senadjan Sawitri uga melu mati gara-gara dipateni genti karo andhahane Bagarwanta. Matine Sawitri ora agawe cuthele crita amarga isih dicritakake upayane Hermanto nglawan masalah-masalah sajrone lelakon uripe sawise ketemu Sawitri saengga ing pungkasan Hermanto uga kasil urip bagya mulya lumantar nikah karo Yuniar, putrane Sontanu sing wenang nduweni bandha donya tinggalane Gunawan.

Upayane Hermanto lan Sawitri anggane ngrampungni masalah-masalah sajrone lelakon uripe uga ditindakake kanthi cara ngedohi wong liya. Salah sawijine kedadeyan kang nuduhake tumindak ngedohi wong liya yaiku nalika Sawitri weruh yen Bagarwanta sarowang mujudake pawongan sing dadi dhalang sajrone matine Gunawan.

Sawitri sing ngerteni kahanan kasebut ora kesusu lapor pulisi amarga Sawitri kepengin mbrastha lan ngrampungni masalah karo Bagarwanta kanthi cara ditindakake dhewekan, kejabab kuwi Sawitri uga ora lapor pulisi nalika dadi buronane Bagarwanta sarowang, nanging malah golek papan sing rinasa aman kanggo ndhelik.

Hermanto uga nuduhake sawijine tumindak ngedohi wong liya nalia dheweke ngupaya ngedohi papan rame tumuju papan sing rinasa sepi. Hermanto minangka wong ndesa ora cocog atine yen kudu srawung satengahe papane wong kutha sing ora laras karo padatane ing ndesa.

Adhedhasar reringkesan crita ing ndhuwur, bisa dingerteni yen Hermanto lan Sawitri sajrone sesambungan antarane manungsa siji lan sijine tansah ngrasakake lan ngalami masalah-masalah kajiwan saengga nuwuhake tumindak kanggo ngrampungni masalah-masalah kasebut kanthi telung cara. Sepisan wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara nyedhaki wong liya bisa ditindakake lumantar nggayuh telung kabutuhan ing antarane kabutuhan tumrap rasa asih utawa rasa amrih ditrima wong liya, kanca urip, lan urip prasaja. Kapindho, wujud kapribaden neurotis kanthi cara nglawan wong liya bisa ditindakake lumantar nggayuh kabutuhan tumrap kawenangan, merdaya wong liya, panghargyan sosial, lan gegayuhan pribadi. Katelu, wujud kapribaden neurotis kanthi cara ngedohi wong liya bisa ditindakake lumantar nggayuh kabutuhan urip mandhiri utawa kabebasan, lan kasampurnan.

Masalah-masalah kajiwan sajrone cerbung WB kang dialami paraga Hermanto lan Sawitri sejatine laras karo teorine Horney yaiku kawiwan saka rasa sumengit kang tuwuh nalika kabutuhane manungsa rinasa kaganggu. Rasa gela kang diempet sangsaya suwe nuwuhake rasa kuwatir anggane nggayuh kabutuhan kanthi aman lan marem. Rasa kuwatir lan memungsuhan kasebut bisa nuwuhake sawijine tumindak utawa *respons* kanggo ngadhepi utawa ngrampungni masalah-masalah kasebut. Sawijine tumindak sajrone sesambungan antarane manungsa siji lan sijine kanggo ngadhepi utawa nglawan rasa sumelang lan rasa sumengit kanthi tujuwan nggayuh kabutuhan- kabutuhan tartamtu diarani kapribaden neurotis. Bab iki kang dadi idhe panliten.

Cerbung kanthi irah-irahan *Wanita Buron* trep yen ditintangi mawa tintingan Psikoanalisis mligine teorine Karen Horney. Lelandhesan teorine Horney bisa dingerteni mujud masalah kajiwan lan kapribadene paraga utama lumantar kapribaden neurotis kang ditindakake paraga utama. Psikoanalisis utawa ilmu jiwa kang ngrembug ngenani kapribaden kang sesambungan karo pengalaman sajrone kahanan sosial lan budaya mujudake cabang psikologi kang tuwuh sajrone masyarakat modern.

Adhedhasar andharan mau, bakal ditindakake panliten kanthi irah-irahan “Kapribaden Neurotis-e Paraga Sajrone Cerbung *Wanita Buron Anggitane Sanijo Raf*” kanthi tintingan Psikoanalisis Karen Horney yaiku kanggo ngandharake wujud kapribadene paraga utama mligine kapribaden neurotis-e paraga utama nalika nyedhaki wong liya, nglawan wong liya, lan ngedohi wong liya.

1.1 Underane Panliten

Adhedhasar landhesane panliten kang wis diandharake ing ndhuwur, underane panliten yaiku:

- 1) Kepriye wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara nyedhaki wong liya sajrone cerbung *Wanita Buron*?
- 2) Kepriye wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara nglawan wong liya sajrone cerbung *Wanita Buron*?
- 3) Kepriye wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara ngedohi wong liya sajrone cerbung *Wanita Buron*?

1.2 Wewatesane Panliten

Panliten iki winates ngenani prakara sing bakal dirembug yaiku mung ngandharake wujud kapribaden neurotis-e paraga sajrone cerbung *Wanita Buron Anggitane Sanijo Raf*. Panliten iki dipunjerake ngenani kapribaden neurotis-e paraga utama yaiku Hermanto lan Sawitri kang diperang dadi telung macem yaiku nyedhaki wong liya, nglawan wong liya, lan ngedohi wong liya. Panliten iki nggunakake tintingan psikoanalisis teorine Horney ngenani kapribaden neurotis.

1.3 Tujuwan Panliten

Adhedhasar underane panliten mau, mula panliten iki nduweni ancas kaya ing ngisor iki:

- 1) Ngandharake wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara nyedhaki wong liya sajrone cerbung *Wanita Buron*.
- 2) Ngandharake wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara nglawan wong liya sajrone cerbung *Wanita Buron*.
- 3) Ngandharake wujud kapribaden neurotis-e paraga utama kanthi cara ngedohi wong liya sajrone cerbung *Wanita Buron*.

1.4 Paedahe Panliten

Panliten iki nduweni paedah kaya ing ngisor iki:

- 1) Tumrap panliti sastra, panliten iki diajab bisa dadi pambandhing saengga bisa narik kawigaten kanggo panliten sadurunge.
- 2) Tumrap piwulangan sastra, panliten iki diajab bisa dadi landhesan kanggo ngerteni karya sastra saengga bisa menahi kawruh sing luwih jembar bab sastra.
- 3) Tumrap pamaos, panliten iki bisa nambahi kawruh ngenani sastra, mligine bab teori psikologi sastra.

1.5 Wewatesan Tetembungan

1) Neurotis

Neurotis yaiku pola tingkah laku kang maujud saka watake saengga nyababake paraga nduweni watak neurotis lan bisa diduduhake dening sawijine pawongan kang rinasa dhiri pribadine nduweni ewed pakewed ing bab emosional nanging ora nuduhake gangguan psikotik. (Alwisol, 2014: 251).

2) Psikoanalisis Sosial Karen Horney

Psikoanalisis sosial Karen Horney yaiku pamawas yen kahanan sosial lan kabudayan, mligine lelakon nalika isih bocah nduweni pangaribawa gedhe banget tumrap pangrembakane kapribaden sawijine pawongan. (Feist, 2010:192).

3) Kapribaden Neurotis (*Kecenderungan Neurotik*)

Kapribaden neurotis mujudake sawijine tumindak kanggo ngrampung masalah kajiwan kang disababake rasa sumengit lan rasa sumelang lumantar nggayuh kabutuhan-kabutuhan neurotik amrih amrih nduweni sesambungan kang apik karo wong liya saengga uripe bisa luwih aman. (Semiun, 2012: 140-142).

TINTINGAN KAPUSTAKAN

2.1 Psikologi Kapribaden

Kapribaden yaiku pola sipat lan titikan kang mligi (*karakteristik*) tartamtu, kang tetep saengga nyababake tumindake manungsa kang ora gampang owah. (Feist, 2010:15).

2.2.1 Paradigma Psikoanalisis

Kunci utama kanggo ngerteni manungsa adhedhasar paradigma psikoanalisis yaiku ngerteni insting-insting seksual lan agresi-panyengkuyung biologik kang mbutuhake kemareman utawa puwas. Sasuwene manungsa urip bakal ngadhepi utawa nemahi ganguwan, ngalami konflik sing ngganggu kapuwasan. Kabeh sabab kang bisa ngganggu manungsa nggayuh kapuwasan mujudake rereged sajrone panguripan kang kudu disirnakake saengga wong bisa oleh maneh kapuwasan sajrone panguripane utawa nggayuh urip sehat.

2.2 Bedane Psikoanalisis Freud lan Horney

Horney menahi panyaru tumrap teori-teorine Feist ing saperangan aspek. Kapisan, dheweke ngelingke yen mung manut sakabehane marang pamawas psikoanalisis ortodoks/konvensional bisa njalari pamikiran teoritis lan praktek terapi ora bisa ngrembaka. Kapindho, Horney ora sarujuk karo teorine Freud ngenani psikologi feminim. Katelu, dheweke negesake yen pamawas ngenani psikoanalisis apike mawas luwih saka teori insting lan nengenake pangaribawa kultur tumrap maujude kapribaden. Horney uga ngandharake yen manungsa ora mung diatur saka prinsip kesenangan wae, nanging uga saka rong prinsip yaiku rasa aman lan rasa marem utawa puwas. Laras karo bab iki, Horney uga ngandharake yen

masalah kajiwan kang tuwuh ora disababake insting, nanging disababake saka upayane manungsa nggolek dalam urip amrih bisa lumaku kanthi apik sajrone panguripan kang kebak alangan. Kahanan iki cinipta saka lingkungan sakubenge lan dudu saka insting utawa gawan lair (Feist, 2010:196).

2.3 Psikoanalisis Sosial Karen Horney

Panliten iki nggunakake aliran pamikiran psikoanalisis saka teorine Karen Horney kang beda karo psikoanalisis liyane sarta mujudake bab kang onjo sajrone psikoanalisis Horney yaiku psikoanalisis sosial.

Teori psikoanalisis sosial Karen Horney maujud adhedhasar pamawas yen kahanan sosial lan kultural, mligine lelakon-lelakon nalika isih bocah nduweni pangaribawa gedhe tumrap pangrembakane kapribaden (Fesit, 2010:192). Horney (sajrone Semiun, 2012:16) ngandharake manawa masalah-masalah psikologis disababake saka faktor-faktor sosial lan sesambungan antarane wong liya sabanjure ditemtokake saka sesambungan wiwitan antarane anak lan wong tuwane. Horney uga ngandharake manawa pangaribawa sosial lan kultural luwih penting tinimbang pangaribawa-pangaribawa biologis (Semiun, 2012:16).

Horney nduweni kapercayan yen kultur modern maujud adhedhasar daya saing antarane wong siji lan sijine. Daya saing lan rasa sumengit kang tuwuh saka kultur modern bisa nyababake rasa pinisah (*terpisah*). Rasa pangrasa urip dhewekan ing kahanan kang dirasa ora bisa menehi katentreman bisa nuwuhake kabutuhan tumrap rasa asih (needs for affection) kang sabanjure njalari manungsa nduweni pamawas linuwih tumrap rasa tresna. (Feist, 2010:197).

2.3.1 Rasa Sumengit lan Rasa Sumelang

Rasa memungsuhan dhasar sejatine tuwuh jalaran rasa pangrasa sing ora laras karo kekarepane kang ora bisa diwujudake utawa diwedharake marang wong liya saengga masalah-masalah kang dirasakake kasebut ditujokake sajrone awake dhewe. Bab kasebut nuwuhake rasa pangrasa kang ora kuwawa digedhekake lan kabutuhan ngempet rasa sumengit dikuwatake.

Kahanan kang kurang oleh kawigaten ing bab katresnan bisa nuwuhake rasa sumengit sajrone dhiri pribadi individu, sabanjure rasa sumengit kang diempet terus-terusan, sangsaya suwe bisa nuwuhake rasa ora aman sing kuwat lan rasa kuwatir. Kahanan kang kaya mangkene diarani rasa sumelang utawa kecemasan dhasar (*basic anxiety*) kaya sing diandharake Horney (sajrone Feist, 2010:198) yaiku rasa ora digatekake utawa kijenan lan ora kuwawa sajrone kahanan kang ora nyenengake.

Rasa sumengit lan sumelang kang dialami sajrone dhiri pribadine manungsa dadi perangan utama kang mangaribawani maujude kapribadene sawijine

pawongan. *Respons* kang tuwuh minangka sabab saka rong perangan kasebut sinebut kapribaden neurotis (*kecenderungan neurotik*) yaiku kanthi cara nyedhaki wong liya, nglawan wong liya, lan ngedohi wong liya. Tuwuhe *kecenderungan neurotik* kasebut jalaran ana kabutuhan-kabutuhan kang pengin digayuh saka asiling pangaribawane rasa sumelang lan rasa sumengit.

2.3.2 Kabutuhan-kabutuhan Neurotik

Kapribaden neurotis awujud tumindak nyedhaki wong liya, nglawan wong liya, lan ngedohi wong liya ditindakake lumantar nggayuh sepuluh kabutuhan-kabutuhan kang wis digolongake sajrone tumindak nyedhaki wong liya, nglawan wong liya lan ngedohi wong liya.

Horney ngandharake ana 10 kabutuhan *neurotik*, yaiku kabutuhan kang tuwuh minangka akibat saka upaya anggone ngrampungake masalah sajrone gangguwan ing sesambungan antarane manungsa.

1. Kabutuhan *neurotik* tumrap rasa sih tresna lan rasa tinarima liyan

Upaya kang ditindakake kanthi cara apa wae supaya bisa nyenengake wong liya mujudake salah sawijine pepinginan rasa sih tresna lan rasa tinarima liyan. kabutuhan tumrap rasa tresna lan asih ndayani tumindake sawijine pawongan amrih bisa laras lan cocok karo kekarepan wong liya saengga pribadi iki luwih milih meneng utawa manut tinimbang tumindak kang bisa ngganggu kawigatene wong liya.

2. Kabutuhan *partner* utawa mitra sing kuwat

Rasa kurang utawa ora percaya karo awake dhewe lan rasa kesepen utawa wedi kelangan wong kang ditresnani nuwuhake sawijine cara kanggo nyedhaki wong liya amrih uripe rinasa luwih jangkep lan nduweni mitra kang bisa menehi pangaribawa gedhe sajrone panguripane.

3. Kabutuhan *neurotik* urip narima ing pandum

Urip prasaja, narima kanthi legawa, ora seneng ngaton-ngatonake kabisane utawa kaluwihane, rasa sungkan lan pakewuh ngrepoti wong liya mujudake salah sawijine tumindak nyedhaki wong liya kanthi luwih asipat pasif utawa meneng saengga wong liya bisa seneng sesambungan karo dheweke.

4. Kabutuhan *neurotik* tumrap kawenangan

Kabutuhan *neurotik* tumrap kewenangan sejatine ana sambung rakete karo kabutuhan rasa welas asih. Kakuwatan lan sih tresna mujudake bab kang paling dibutuhake dening individu *neurotik*. Kabutuhan tumrap kawenangan biyasane dibarengi karo kabutuhan tumrap panghargyan sosial utawa rasa kepingin nduweni sing diwujudake lumantar tumindak kanggo ngatur wong liya supaya dheweke ora diremehake dening wong liya lan bisa nuduhake kakuwatane amrih ora dianggep bodho.

5. Kabutuhan *neurotik* kanggo nggunakake wong liya

Pamawas ngenani cara supaya bisa nggunakake wong liya kanggo kapentingane awake dhewe mujudake salah sawijine kabutuhan kanggo nglawan wong liya supaya dheweke ora digunakake luwih dhisik marang wong liya. Cara kang digunakake sajrone nggunakake wong liya ditindakake kanthi sesingitan saengga kekepareane ora dingerteni wong liya.

6. Kabutuhan *neurotik* tumrap panghargyan sosial utawa *prestise*

Kawigaten mujudake salah sawijine rasa kang dibutuhake individu *neurotik* tumrap panghargyan sosial utawa gengsi saengga dheweke bisa nuduhake marang wong liya yen dheweke bisa dadi wong sing paling utama, paling narik kawigaten, lan paling wigati. Kabutuhan tumrap panghargyan sosial uga sinebut pepinginan diakoni liyan.

7. Kabutuhan *neurotik* tumrap rasa bombong utawa nggumun marang awake dhewe.

Rasa bombonge ati kang rinasa bisa ngangkat ajining dhirine diwujudake kanthi cara narik kawigatene wong liya supaya bisa narima lan nggumun marang dheweke.

8. Kabutuhan *neurotik* tumrap *ambisi* lan gegayuhan pribadi

Niyat lan tekad kang kukuh supaya bisa ngalahake wong liya kang rinasa ora laras karo dheweke utawa nyababake gangguwan-ganguwan sajrone panguripane diwujudake individu *neurotik* kanthi cara nuduhake kabisane amrih bisa dadi wong sing paling apik.

9. Kabutuhan *neurotik* tumrap rasa mandhiri lan bebas Merga kesepen lan ora nduweni kanca utawa mitra, njalari dheweke seneng yen tanpa rowang (lan ngijeni).

10. Kabutuhan *neurotik* tumrap kasampurnan lan ora mungkin salah

Individu *neurotik* sajrone kabutuhan tumrap kasampurnan utawa rasa ora mungkin salah ngupaya kanthi cara apa wae lan temenan supaya bisa nuduhake bukti harga dhiri lan kabisane. Cara kang dilaksanakake supaya dheweke bisa katon sampurna utawa ora tau salah yaiku nyingitake kesalahan lan kakurangan marang wong liya lan kanthi cara ngati-ati nalika tumindak saengga ora gawe kesalahan (Feist,2010:201-202).

2.3.3 Kapribaden Neurotis

Saka Sepuluh kabutuhan *neurotik* sing diandharake Horney, sabanjure dikelompokake dadi telung cara kang sesambungan karo sikap dhasar sawijine pawongan karo awake dhewe lan karo wong liya kang tujuwane kanggo ngrampungke rasa sumengit lan rasa sumelang saengga kagayuh kabutuhan-kabutuhan kasebut. Ing taun 1945, Horney njlentrehake telu sikap dhasar kasebut sinebut *kecenderungan neurotik (neurotic trends)*, yaiku (1) nyedhaki wong liya, (2) nglawan wong liya, (3) ngedohi wong liya. *Kecenderungan neurotik* senadjan mujudake perangan saka teorine Horney ngenani neurosis, nanging

kecenderungan neurotik iki uga bisa dumadi sajrone individu-individu normal (Feist,2010:202).

2.3.3.1 Tumindak Nyedhaki Wong Liya

Pamawas ngenani sikap nyedhaki wong liya sing diandharake dening Horney ora ateges nyedhaki wong liya lumantar cara kang apik utawa rasa kang tulus, nanging luwih cundhuk neng sawijine kabutuhan *neurotik* kanggo njaga dhirine saka rasa ora kuwawa. Mula saka kuwi konflik dhasar utawa sabab utama tumindak nyedhaki wong liya yaiku rasa ora kuwawa. Horney ngandharake manawa kabutuhan-kabutuhan iki minangka “rasa gumantung marang wong liya kang ora wajar” (*morbid dependency*), sawijine konsep sing ndhisiki istilah “*codenpendency*” (Feist, 2010:204).

2.3.3.2 Tumindak Nglawan Wong Liya

Sabab utama tuwuhe tumindak nglawan wong liya yaiku rasa supaya aman utawa mbutuhake leindungan saka wong liya. Wong-wong kang nduweni wateg nurut marang wong liya nganggep wong kabeh kuwi sejatine apik, nanging wong-wong agresif nganggep wong-wong kabeh kuwi sejatine ora sumeh lan ora grapyak. Mula saka kuwi ndeweke nindakake sawijine tumindak kanthi cara nglawan wong liya. Wong agresi luwih milih nglawan wong liya kaya dene ngupaya bisa tampil kuwat, meres wong liya, lan nggunakake wong liya kanggo nggayuh kekepareane dheweke.

Lima saka sepuluh kabutuhan *neurotik* sing diringkes dadi *kecenderungan neurotik* nglawan wong liya, ing antarane kabutuhan kakuwasan, nggunakake wong liya, oleh pamuji saka wong liya lan *gengsi*, digumuni wong liya lan nggayuh sawijine samubarang tartamtu.

Wong-wong nurut mbutuhake wong liya kanggo ngatasi rasa ora kuwawane dhirine, dene wong agresif mbutuhake wong liya kanggo ngingkatake *prestise*, kakuwasan, kasugihan, utawa supaya oleh leindungan utawa pangayoman saka rasa memungsuhan sing nyata utawa *imajiner* (Semiun, 2013:169).

2.3.3.3 Tumindak Ngedohi Wong Liya

Sikap ngedohi wong liya mujudake tumindak saka kabutuhan *neurotik* kesepen, kabebasan, lan ora nggantugake wong liya. Mula saka kuwi sabab utama utawa konflik dhasar tuwuhe tumindak ngedohi wong liya yaiku rasa kasisihna.

Akeh wong *neurotik* nganggep manawa sesambungan karo wong liya mujudake dhesekan sing abot. Saka bab kasebut, dheweke ngupaya ngadoh saka wong liya sacara terus-terusan kanggo nggayuh kabebasan lan pinisah saka wong liya. Ngedohi wong liya mujudake kapribaden neurotis sing digunakake wong akeh sajrone upayane kanggo ngrampungake konflik dhasar saka rasa dhewekan utawa kapisah (Feist, 2010:205-206). Cara kasebut mujudake ekspresi saka

kabutuhan tumrap kabebasan pribadi, kemandirian, lan kacukupan awake dhewe (Alwisol, 2012:143).

Horney (sajrone Semiun, 2013:171) ngandharake manawa apa sing paling penting yaiku kabutuhan batine awake kabeh kanggo mapanake jarak *emosional* antarane awake dhewe karo wong liya.

METODE PANLITEN

Metode panliten mujudake salah sawijine cara kang digunakake kanggo nлити lan ngumpulake dhata (Arikunto, 1996:150). Sajrone metode panliten iki bakal ngrembug tata carane panliten sing diperang dadi lima, yaiku 1) ancangan panliten, 2) sumber dhata lan dhatane panliten, 3) tata pangumpulaning dhata, 4) instrumen, 5) lan tata cara panulisan asiling panliten, uga kang pungkasan yaiku, tahap panyampurnan.

3.1 Ancangan Panliten

Panliten iki mujudake panliten kanthi tintingan psikoanalisis Karen Horney. Panliten nggunakake metode panliten dheskriptif kualitatif. Moloeng (1998:3) ngandharake manawa panliten *kualitatif* mujudake panliten sing ngasilake dhata *deskriptif* arupa tetembungan sing awujud tulis utawa lisan saka pawongan-pawongan lan solah bawane sing ditliti.

Panliten kualitatif dheskriptif digunakake sajrone panliten iki supaya bisa menahi gegambaran lan jejlentrehan kang cetha tur gamblang ngenani rong paraga sing nduweni kalungguhan wigati sajrone cerbung Wanita Buron anggitane Sanijo Raf taun 2013-2014.

3.2 Sumber Dhata lan Dhatane Panliten

Sumber dhata lan dhata panliten iki kalebu bab wigati kang digunakake sajrone panliten. Sumber dhata lan dhata panliten iki bakal diandharake kaya ing ngisor:

3.2.1 Sumber Dhata

Sumber dhata yaiku dhata kang digunakake sajrone panliten (Arikunto, 2010:128). Sumber dhata ing panliten iki diperang dadi rong jinis yaiku sumber dhata primer lan sumber dhata sekunder. Sumber dhata primer yaiku sumber dhata kang langsung menahi dhata tumrap panliti (Arikunto, 2010:129). Sumber dhata sekunder yaiku sumber dhata sing ora langsung menahi dhata tumrap panliti (Arikunto, 2010:129)

Sumber dhata primer digunakake ing panliten iki arupa cerbung kanthi irah-irahan *Wanita Buron* anggitane Sanijo. RAF taun 2013-2014. Cerbung Wanita Buron dipacak ing sawijine kalawarta Panjebar Semangat edhisi Desember nganti Maret taun 2013-2014. Cerbung *WB* iki kasusun saka 12 episodhe, saben-saben episodhene ana gambar lan reringkesane crita kang nggunakake aksara jawa.

3.2.2 Dhata

Dhata yaiku asil saka panliten, bisa arupa angka utawa *fakta* (Arikunto, 2010:16). Sumber dhata kang digunakake sajrone panliten sastra yaiku arupa karya

sastra utawa naskah, banjur minangka dhata formale yaiku tembung-tembung, ukara, lan wacana (Ratna, 2004:47). Bab iki uga disengkuyung dening Sunarto (2001:130) sing ngandharake manawa dhata yaiku informasi saka sumber dhata utawa sampel. Sajrone panliten iki dhata sing digunakake arupa tembung, ukara, wacana, lan solah bawane paraga kang ana sajrone cerbung *Wanita Buron* tanpa uwal saka konteks dhata sing sesambungan. Cerbung Wanita Buron mujudake sumber dhata internal.

3.3 Tata Cara Pangumpulan Dhata

Tata cara kang digunakake kanggo ngumpulake dhata yaiku nggunakake metode dhokumentasi. Arikunto (2006:231) ngandharake manawa metode dhokumentasi yaiku upaya golek dhata ngenani bab-bab utawa variabel sing arupa cathethan, buku, kalawarta, agenda, lan sapiturute.

Metode dhokumentasi digunakake ing panliten iki amarga sumber dhatane arupa cerbung. Tumrap dhata sing wis kaimpun, teknik sing digunakake yaiku maca lan cathet, kanthi cara menahi garis utawa tandha, banjur nggolong-nggolongake miturut kabutuhane. Rantaman tata cara ngumpulake dhata yaiku, kaya mangkene:

- 1). Teknik maca. Teknik iki ditindakake kanthi cara maca linier adhedhasar kaidah struktur basa sing lumrah lan trep. Teknik maca ing kene ditindakake kanthi cara maca luwih dhisik cerbung *Wanita Buron* sacara wola-wali wiwit perangan ngarep nganti pungkasan saengga bisa cetha lan ditemokake apa sing dikarepake ing panliten iki.
- 2). Teknik cathet. Teknik cathet iki kanggo ngumpulake dhata kanthi cara menahi tandha lan nyathet sakabehane dhata sing sesambungan lan dibutuhake panliten. Teknik nyathet ditindakake kanthi milih saperangan pethikan saka cerbung kang arupa tembung, utawa ukara-ukara ing saben paragraf.
- 3). Teknik *klasifikasi*. Teknik iki ditindakake kanthi cara nggolongake dhata sing wis dikumpulake saka asil proses nyathet dhata sadurunge supaya bisa trep karo underane panliten. Teknik iki ditujokake kanthi anane proses pamilihan dhata-dhata kang luwih *relevan*.

3.4 Instrumen Panliten

Instrumen ing panliten iki nduweni tujuwan kanggo nyengkuyung pangumpulane dhata (Arikunto, 2006:192). Instrumen sajrone panliten iki yaiku panliti iku dhewe, amarga sing bakale arep nindakake panliten lan nganalisis objek panliten yaiku panliti. Panliten kang ditindakake dening panliti iki supaya bisa lancar mula mbutuhake sawernaning piranti utawa alat byantu arupa buku tulis lan pulpen.

3.5 Tata Cara Panulisan Asiling Panliten

Dhata-dhata ngenani kabutuhan-kabutuhan neurotik sing ditindakake rong paraga utama sajrone cerbung

Wanita Buron bakal diandharake lumantar kapribaden neurotis-e paraga Hermanto lan Sawitri sajrone cerbung *WB* anggitane Sanijo. RAF.

Karya sing wis diandharake ing metode panliten, cerbung *WB* anggitane Sanijo. RAF bakal ditintangi nggunakake tintingan Psikoanalisis Sosial, mligine teorine Horney ngenani kapribaden neurotis. Panliten iki dianalisis kanthi metode *deskriptif kualitatif* kanthi dipandhu dening teorine Horney, kapribaden neurotis.

Adhedhasar andharan kasebut, tata urutan kanggo nganalisis dhata bisa kanthi cara kaya mangkene:

- 1) Sepisan, ngimpun sakabehing dhata sing ana sajrone cerbung *Wanita Buron* anggitane Sanijo. RAF sing magepokan karo kabutuhan-kabutuhan neurotik utawa kacenderungan neurotik.
- 2) Dhata sing wis kaimpun banjur digolong-golongake adhedhasar underane panliten. Panggolongan kasebut uga mujudake wangsulane saka underane panliten lumantar wujud andharan-andharan.
- 3) Andharan kang adhedhasar underane panliten kasebut banjur dianalisis kanthi cara disambungake karo teorine Horney.
- 4) Pungkasan menehi dudutan saka asil analisis ngenani kapribaden neurotis-e paraga Hermanto lan Sawitri laras karo underane panliten.

3.6 Tahap Panyampurnan

Tahap panliten sing pungkasan yaiku tahap panyampurnan. Ing ken sing ditindakake yaiku nyusun asil analisis dhata. Dhata-dhata sing wis dianalisis banjur direvisi sawise disarujuki dening dhosen pembimbing.

ANDHARAN ASILE PANLITEN

Wanita Buron minangka salah sawijine cerbung anggitane Sanijo Raf dicritakake ngenani lelakone rong paraga utama yaiku Hermanto lan Sawitri sing ngalami rasa sumelang lan rasa sumengit. Rasa sumelang lan rasa sumengit kasebut nuwuhake sawijine masalah-masalah sajrone lelakone kaloro paraga kasebut saengga kaloro paraga kasebut ngupaya ngatasi lan ngrampungni masalah-masalah kanthi telu cara minangka upaya ngatasi lan ngrampungni rasa sumelang lan memungsuhane dhasar sajrone sesambungan karo wong liya.

Telu cara minangka upayane paraga Hermanto lan Sawitri anggone ngrampungni masalah-masalah sinebut *kecenderungan neurotik* utawa mujudake gegambaran saka kapribaden neurotis. Kapribaden neurotis (*Kecenderungan neurotik*) bisa diperang adhedhasar telu sikap dhasar dadi sepuluh kabutuhan *neurotik*. Sepuluh kabutuhan *neurotik* kasebut digolongake sajrone telung sikap dhasar saengga *kecenderungan neurotik* minangka cara ngatasi rasa sumelang lan memungsuhane dhasar bisa ditindakake kanthi cara nggayuh kabutuhan-kabutuhan *neurotik*.

4.1 Kapribaden Neurotis-e Paraga Utama Kanthi Cara Nyedhaki Wong Liya

Pamawas ngenani sikap nyedhaki wong liya sing diandharake dening Horney ora ateges nyedhaki wong liya lumantar cara kang apik utawa rasa kang tulus, nanging luwih cundhuk neng sawijine kabutuhan *neurotik* kanggo njaga dhirine saka rasa tanpa daya. Tumindak nyedhaki wong liya uga mujudake cara kanggo ngrampungni masalah-masalah kanthi ora katon onjo.

Adhedhasar andharan ing ndhuwur bisa dadi titikan manawa sabab utama indhividhu sajrone upayane ngatasi rasa sumelang lan rasa sumengit kanthi cara nyedhaki wong liya yaiku rasa tanpa daya. Rasa tanpa daya sing dialami indhividhu *neurotik* nuwuhake sawijine tumindak supaya bisa oleh welas asih saka wong liya lan rasa supaya bisa ditrima wong liya, utawa ngupaya memitran karo kanca sing bisa dipercaya tanggung jawab sajrone panguripane.

4.1.1 Kabutuhan *neurotik* tumrap rasa sih tresna lan rasa tinarima liyan.

Salah sawijine titikan ngenani kabutuhan tumrap rasa sih tresna lan tinarima liya yaiku ngupaya kanthi cara apa wae amrih bisa nyenengake wong liya saengga apa kang ditindakake laras lan cocok karo kekeparepan wong liya. Rasa keweden karo tumindak kang bisa agawe masalah njalari dheweke luwih milih meneng utawa manut amrih ora ngganggu kawigatene wong liya.

Pethikan saka cerbung *WB* kang nuduhake kabutuhan *neurotik* tumrap rasa asih tresna lan rasa tinarima liya bakal diandharake lan dijlentrehake kaya ing ngisor iki.

“Mas Manto, pinarak”.

Hermanto noleh. Wanita iku nyebar esem, mripate manther nembus maras. Hermanto gojag-gajeg.

“Mangga pinarak ngriki riyin mas, taksih jawah ngaten kok”.

Hermanto mangu-mangu. Jan-jane kepengin banget dheweke enggal tekan omah kontrakane, ndang ngrampungake lukisane sing klendran nganti meh seminggu gara-gara entuk order nggarap taman. (Sanijo, 2013:19)

Pethikan ukara ing ndhuwur mujudake gegambaran rasa pangrasane Hermanto nalika ditawani nyonya Gunawan mampir neng omahe amarga kahanan lagi udan. Hermanto kang sandhangane klebus kuwi bingung lan mangu-mangu, dheweke kudu milih enggal milih apa mandheg sawetara neng omahe nyonya Gunawan kang bola-bali wis nawani Hermanto mampir kanthi kebak esem. Kahanan kang kaya mangkene nyababake Hermanto rinasa sungkan utawa wedi arep nampik pangajake Sawitri kamangka sejatine dheweke kepengin

banget enggal tekan kontrakan saperlu ngrampung
lukisane sing isih klendran durung kecekel.

Kaya kena dayane wesi sembrani
Hermanto semrinthil, jangkah
dienggokake mlebu omah kuna kang
platarane jembar lan dikebaki dening
maneka warna kembang kuwi. (Sanijo,
2013:19)

Pethikan ukara ing ndhuwur mujudake pethikan
sabanjure saka cerbung WB ngenani ngenani gegambaran
rasa pangrasane Hermanto nalika ngadhepi rong pilihan
kang agawe dheweke bingung. Rasa sumelang kang
dirasakake Hermanto nalika kudu milih antarane
ngrampungake lukisane sing klendran utawa nampik
niyat apike wanita tengah umur kang wis nebar esem
kasebut bisa dadi prantadha manawa Hermanto kalebu
indhididhu kang nduweni kapribaden manut. Ing pethikan
iki Hermanto digambarake minangka paraga kang ora
bisa milih kanthi manteb apa kang ana sajrone atine. Bab
kasebut bisa dideleng manawa ing pethikan sadurunge
diandharake yen sejatine Hermanto kepengin enggal
tekan omah saperlu ngrampungake lukisane sing
klendran, nanging pranyata Hermanto tanpa mikir maneh
mung bisa manut kekarepane nyonya Sawitri sing
kepengin Hermanto ngiyup neng omahe nyonya
Gunawan.

Tumindak kang dilaksanakake dening Hermanto
mujudake tumindak sajrone kabutuhan tumrap rasa asih
lan rasa supaya bisa ditrima dening wong liya. Bab
kasebut bisa dideleng adhedhasar titikan sajrone
kabutuhan kasebut yaiku ngupaya supaya bisa
nyenengake wong liya lumantar tumindak manut apa
karepe wong liya. Hermanto nglilakna lukisane klendran
tinimbang nampik kawigatene nyonya Gunawan.
Tumindak kang dilaksanakake Hermanto tujuwane
supaya dheweke ora gawe kuciwane nyonya Sawitri sing
wis nawani dheweke mampir ing wayah udan, lan supaya
dhewe bisa ngedohi rasa memungsuhan wong liya utawa
sajrone dhiri pribadine dhewe.

“Sampeyan kok katon gugup, wis ta
ayo budhal”.

Hermanto ora kober kumecap nalika
lengene digeret dening driji-driji lumer
kuwi. Ndilalah grimis bali mudhun saka
langit. Swara angin ngeses kaya sore
mau. Gang cilik kuwi dipecaki
bebarengan karo nyonyah ayu.
Hermanto jumangkah cilik-cilik
ngimbangi jangkahe sing ana
sandhinge. Mangka sakjane lakune
Hermanto saploke ana kutha dadi rada
kalem. Nalika anyar-anyaran ing kutha
kuwi kancane kerep mbeda yen
jangkahe Hermanto ndesa. Langkah
kutha kudune kalem lan alon-alon, dene
langkah ndesa adate sok tikel pindhone.

Wong-wong ndesa wis kadhung kulina
jumangkah banter lan kebat. (Sanijo,
2013:20)

Pethikan sadurunge diandharake gegambaran
swasana atine Hermanto, dene ing pethikan iki
diandharake tumindak kang dilaksanakake Hermanto
sajrone ngatasi rasa sumelang kang awujud rasa sungkan
lan pakewuh. Panjaluke nyonya Sawitri supaya bisa
meruhi omah kontrakane Hermanto ora bisa dicegah
dening Hermanto senadjan Hermanto bola bali ngomong
supaya aja. Hermanto anggone nyedhaki Sawitri sajrone
kabutuhan tumrap rasa asih lan rasa supaya bisa ditrima
dening nyonya Sawitri ing pethikan iki laras karo titikan
kang ana sajrone kabutuhan kasebut yaiku wedi anggone
tumindak utawa nuduhake kekarepan kang sejatine lan
ngedohi rasa memungsuhan karo wong liya utawa sajrone
dhirine dhewe. Hermanto tinimbang mengko gawe cuwa
atine nyonya Sawitri kang sadurunge wis apik marang
dheweke, dheweke luwih milih meneng lan manut apa
karepe nyonya Sawitri. Ing pethikan kasebut ukara,
“Hermanto ora kober kumecap nalika lengene digeret
dening driji-driji lumer kuwi” negesake manawa
Hermanto kalebu paraga kang nduweni kapribaden nurut,
lugu. Hermanto ora bisa nuduhake tumindak tegese
nalika nyonya Sawitri nekad nggeret tangane mara neng
kontrakane Hermanto, kamangka sadurunge dheweke
bola bali ngomong aja marang nyonya Sawitri. Kabeh
kuwi dilaksanakake dening Hermanto supaya Hermanto
ora ngrusak kawigatene wong liya saengga dheweke bisa
ditrima dening wong liya lan ngedohi rasa memungsuhan
karo wong liya utawa sajrone awake dhewe.

4.1.2 Kabutuhan *neurotik* tumrap *partner* utawa kanca sing nduweni pangaribawa gedhe

Indhididhu anggone memitran karo liyan sejatine
tuwuh saka rasa keweden urip ijen utawa ora digatekake
apamaneh ditinggalake wong kang bisa agawe uripe
luwih jangkep. Mula saka kuwi dheweke nggunakake
cara nyedhaki wong liya supaya bisa oleh kanca sing bisa
aweh pambyantu sajrone panguripane.

Mas Manto, sorry ya, aku bali
dhisik. Aku mulih kanthi sesidheman,
merga ora kepengin diweruhi dening
wong-wong kampung. Sengaja Mas
Manto dak tilapake. Yen Mas Manto
kepengin ngambali kaya mau bengi
maneh aku tilpunen.

Hermanto lenger-lenger. Lelakon
ora samesthine kang ditindakake mau
bengi bali gumawang. Hermanto
keduwung, ngapa kok mau ora tangi
luwih gasik saengga wong ayu nengah
umur kuwi ora ucul saka kamare.
Dheweke isih nduweni wektu kanggo
mbaleni pakarti iku. (Sanijo, 2013:19)

Rong pethikan ing ndhuwur nuduhake sesambungan antarane Hermanto lan Sawitri. Salah sawijine alesan tumindak nyedhaki wong liya sajrone kabutuhan tumrap mitra kang bisa agawe uripe luwih mulya yaiku rasa kesepan utawa urip dhewekan. Sawitri mujudake paraga wanita kang wis sawulan urip ijen ing omah gedhung kuna jalaran bojone, Gunawan mati kacilakan. Sawitri sejatine wis ngerti larah-larahane Hermanto sadurunge dheweke nyedhaki Hermanto. Hermanto pranyata anak turune Gunawan karo biyunge Hermanto sing neng desa, Sarah. Hermanto nduweni praen sing memper banget karo Gunawan, mula saka kuwi Sawitri kanthi sengaja nyedhaki Hermanto supaya dheweke bisa mbaleni lelakon kawuri kayadene urip bebarengan karo Gunawan.

Salah sawijine titikan kabutuhan *neurotik* tumrap mitra kang bisa menehi pangaribawa gedhe sajrone uripe kaya sing dijlentrehake ing ndhuwur yaiku anane pambiji ngenani rasa tresna kang gedhe awujud pepinginan nduweni kanca sing dipercaya bisa agawe uripe luwih ayem lan jangkep. Sawitri kanggo ngatasi rasa kesepene wiwit ditinggal mati bojone, dheweke ngupaya kanthi cara apa wae amrih uripe bisa rinasa jangkep lan ayem. Sawitri nekad nindakake pakarti kang nyebal saka bebener kang tujuwane mung kanggo nambani rasa kesepan lan katresnan kang wis ilang. Sawitri nekad lan gelem turu bareng karo Hermanto, malah sawise nindakake lelakon kasebut, Sawitri menehi pesen marang Hermanto yen kepengin mbaleni supaya Hermanto nelpun Sawitri. Pesen kang ditinggalake Sawitri sejatine mujudake salah sawijine cara supaya dheweke bisa tansah bebarang karo Hermanto lan ora kelangan nom-noman sing bisa gawe uripe rinasa luwih ayem lan jangkep.

Hermano minangka nom-noman sing umure wis ngancik wolulukur uga ngrasa seneng banget bisa nindakake andon asmara karo wanita nengah umur sing ayu kasebut. Hermanto uga ngalami rasa sumelang kang padha karo Sawitri. Hermanto rumangsa sasuwene iki mung urip dhewekan, lan pakarti sing sasuwene iki mung ana ing telenge angen-angen pungkasane bisa kasembadan lumantar paraga wanita, Sawitri. Hermanto rumangsa keduwung, getun nalika meruhi Sawitri wis ora ana ing kamare. Saka pethikan sakebut nuduhake lan negesake manawa Hermanto uga ngrasa seneng bisa kekancan karo Sawitri saengga bisa nambani rasa kesepan lan rasa katresnane kang sasuwene iki mung ana ing lelamunan.

Sawitri kanggone Hermanto mujudake mitra utawa kanca sing bisa nambani rasa kesepan utawa urip ijene mligine bab kapuasan *seksualitas*. Pethikan kang diandharake rasa keduwung ing ndhuwur nuwuhake rasa sumelang tumrape Hermanto sawise dheweke bisa kasembadan turu bareng wong wadon sing sasuwene iki

mung ana ing angen-angene. Ing ngisor iki bakal diandharake lan dijlentrehake ngenani tumindake Hermanto anggone ngatasi rasa sumelang.

“Ah mas Manto jujur, lugu, lan mugem. Aku seneng memitran karo njenengan”.

“Merga saka kuwi nyah, nganti nyonyah gelem crita marang aku bab wewadi iki, apa merga bab kuwi uga nyonyah gelem bubuk sadhipan karo aku ing kamar reyot kae?”

Nyonya Gunawan gedheg karo nyebar esem.

“Ora mas Manto, dudu mung perkara kuwi wae sing marakake aku seneng marang mas Manto nganti gelem pasrah...” (Sanijo, 2014:39)

Mitra utawa kanca sing bisa menehi pangaribawa gedhe pranyata ora mung dirasaake dening Hermanto. Pacelathon ing ndhuwur nuduhake manawa Sawitri rumangsa beja banget bisa kekancan utawa memitran karo Hermanto, amarga Hermanto mujudake paraga kang asipat jujur, lugu lan mugem. Indhidividhu *neurotik* mbutuhake kanca sing bisa dipercaya kaya sing dijlentrehake ing ndhuwur, mula saka kuwi Sawitri ngrasa seneng banget bisa kekancan karo Hermanto nganti dheweke gelem crita marang Hermanto bab wewadi penting lan lila legawa masrahake awake turu sadhipan ing kamar reyote Hermanto.

Pacelathon sing diandharake Sawitri ing ndhuwur kejaba ngandhut rasa seneng lan percaya karo sipat lugu, jujur lan mugene Hermanto, sejatine uga ngandhut pambiji ngenani rasa tresna kang gedhe. Ukara sing unine, “Ora mas Manto, dudu mung perkara kuwi wae sing marakake aku seneng marang mas Manto nganti gelem pasrah...” bisa dadi dhata sing nuduhake salah sawijine alesane Sawitri gelem pasrah marang Hermanto. Kedadeyan pacelathon ing ndhuwur, Sawitri ora gelem blaka ngenani alesane dheweke gelem turu bareng karo Hermanto, nanging ing kedadeyan liyane sajrone pethikan cerbung *Wanita Buron* diandharake alesane Sawitri gelem sadhipan karo Hermanto yaiku praupane Hermanto sing memper karo Gunawan, tilas bojone sing mati kacilakan.

Rasa tresna lan kangene Sawitri marang Gunawan mujudake rasa sumelang awujud rasa kesepan sawise ditinggal mati sewulan kepungkur. Pambijine Sawitri ngenani rasa tresna sing luwih gedhe nyababake dheweke lali bebener lumantar turu bareng karo Hermanto minangka anak kandhunge Gunawan. Rasa tresna marang Hermanto sing memper Gunawan nglalekake Sawitri ngenani larah-larahe Hermanto saengga dheweke tetep ngupaya bisa bebarengan karo Hermanto.

4.1.3 Kabutuhan *neurotik* narima ing pandum

Kecenderungan neurotik kanthi cara nyedhaki uga bisa dilaksanake kanthi cara matesi panguripane sajrone kahanan kang cupet utawa narima ing pandum. Ing bab iki indhividhu *neurotik* anggone nyedhaki wong liya luwih asipat pasif, beda karo kaloro kabutuhan *neurotik* ing ndhuwur kang asipat aktif.

Indhividhu tumrap kabutuhan iki bisa ditiiki adhedhasar carane urip kanthi narima ing pandum ing antarane, lila yen kudu urip kang sarwa sithik, urip rekasa, ora seneng ngaton-ngatonake kabisane utawa kaluwihane, lan ora kepengin agawe pekewuh utawa ngrepoti liyan.

Aku kelangan pangarep-arep mak, ing njero warung aku dheleg-dheleg. Wusanane Patoni sing ngarih-araih aku, aku dijak nguli batu. Aku saguh, merga sanguku pancen wis nipis banget ing wektu kuwi. Wusanane genep rong sasi, aku njur nyoba ngontrak omah elek-elek. Maune aku mung nunut Patoni mapan ing omahe sing reyot, ning bareng dheweke rabi aku njur ngrasa luwih becik golek papan dhewe nadyan elek-elek. Ya ing omah kontrakan kuwi kesenenganku nggambar dak uripake maneh, aku nyoba-nyoba tuku kuas, cet, lan kanvas. Aku gawe oret-oretan. (Sanijo, 2014: 39)

Pacelathon ing ndhuwur sejatine meh padha karo dhata sadurunge, nanging ing dhata iki bisa dadi tambahan kang negesake pethikan sadurunge. Hermanto sajrone kabutuhan matesi panguripane sajrone kahanan kang luwih ciyut, dheweke bisa nrima kahanan kang sarwa sethithik lan wedi utawa sungkan ngrepoti wong liya. Uripe Hermanto ing kutha ora malah mulya nanging malah saya susah. Hermanto minangka indhividhu *neurotik* anggone ngatasi kahanan kang susah, dheweke lila legawa kudu nguli batu amarga dheweke wis kentekan sangu. Kejabab kuwi, dheweke kanggo ngatasi kahanan sing sarwa susah ing kutha milih manggon neng omah kontrakan sig reyot, cilik supaya bisa urip kanthi dhuwit sing sethithik diolehi. Hermanto sengaja ora ngabari biyunge ing desa supaya ngirimi dhuwit, kabeh kuwi ditindakake dening Hermanto jalaran dheweke ora kepengin ngrepoti biyunge. Dheweke luwih milih urip sing sarwa sethithik lan marem sajrone kahanan sing sarwa sethithik tinimbang ngrepoti wong liya.

Rasa sungkan utawa wedi ngrepoti wong liya uga ditindakake Hermanto nalika genep rong sasi Patoni wis omah-omahan. Hermanto luwih milih golek kontrakan elek-elek, cilik lan sarwa cukup tinimbang melu saomah karo Patoni sing rinasa bakal gawe repot Patoni.

Bab kasebut dadi tandha Hermanto anggone ngatasi rasa sumelange sing ora kuwawa urip ing kutha gedhe mung ngandhalake ijazah SMA nggunakake cara nyedhaki Patoni kanthi luwih asipat pasif. Hermanto sajrone cedhak karo Patoni kudu gelem lila legawa dadi

kuli bangunan nganti ngontrak neng omah cilik lan reyot amrih bisa urip neng kutha gedhe saengga kanthi ora langsung rasa kuwatire bisa diatasi.

4.2 Kapribaden Neurotis-e Paraga Utama Kanthi Cara Nglawan Wong Liya

Sabab utama indhividhu nyedhaki wong liya sing diandharake ing ndhuwur yaiku rasa tanpa daya, dene sabab utama kang dadi dhasar indhividhu *neurotik* nglawan wong liya yaiku rasa sumengit sajrone kahanan sing ora bisa menahi rasa tentrem. Cecongkahan kang nuwuhake rasa ora aman mujudake kahanan sing dirasa ora bisa menahi katentreman utawa kebak memungsuhan jalaran disababake wong-wong liya sing bisa ngganggu utawa menahi memungsuhan.

Sesambungan karo wong liya sing ora bisa menahi rasa aman utawa tentrem dening wong-wong agresif bisa nuwuhake sawijine tumindak nglawan wong liya. Wong-wong sing nurut nduweni pamawas manawa akeh wong apik mula saka kuwi dheweke tansah manut supaya bisa ditrima wong liya, dene wong-wong agresif nduweni pamawas tinimbang ngalah sajrone kahanan kang kebak cecongkahan, dheweke luwih milih ngalawan kanthi cara nguwasani wong liya lumantar nampilake kekuwatane lan kepinterane. Wong-wong agresif lan wong-wong kang manut anggone nglawan lan nyedhaki wong liya sejatine padha-padha disababake rasa sumelang sing tuwuh saka rasa tanpa daya lan rasa sumengit sajrone panguripane.

4.2.1 Kabutuhan *neurotik* tumrap kawenangan

Kabutuhan *neurotik* tumrap kawenangan sejatine ana sambung rakete karo kabutuhan rasa welas asih. Kawenangan lan rasa welas asih bisa nuwuhake sawijine tumindak kanggo nglawan lan ngatur wong liya nalika kabutuhan tumrap kawenangan lan ras welas asih kasebut ora laras karo kekeparepan. Bab ora larase kekeparepan lan kabutuhan kasebut disababake ing antarane kapisan, saka beda panemu lan pamawas karo wong liya sajrone sesambungan urip ing bebrayan. Kapindho, rasa kepengin nduweni lan nguwasani kabutuhan tumrap kawenangan lan rasa welas asih supaya dheweke ora diremehake (utawa diakoni) dening wong liya lan nuduhake yen dheweke kuwat utawa ora bodho.

“Bener, jaman agresi biyen mas Gun entuk barang gawat kuwi, njur disimpen primpem ing kono supaya aja nganti kadenangan dening liyan. Saiki dak kira kahanan lagi gawat-gawate, aku butuh barang kuwi dak enggo njaga keslametanku saka ancaman Bagarwanto lan Baskara sarawang. Sajake wong-wong iku temen-temen lagi ngarah patiku mas”. (Sanijo, 2014:20)

Pacelathon ing ndhuwur nuduhake rasa sumelang lan rasa sumengit sing dirasakake dening Sawitri jalaran dheweke saiki dadi buronane Bagarwanta kang kepengin ngrudha peksa lan merjaya dheweke. Sawitri sing lagi wae krungu kabar ancamanane Bagarwanta sarowang saka critane Hermanto, sangsaya yakin karo rasa sujanane marang Bagarwanta sarowang ngenani bab matine Gunawan ing kacilakan sedhan biyen. Raasa sumengit marang Bagarwanta sarowang ditanggepi Sawitri kanthi cara menehi lelawanan marang Bagarwanta sarowang.

Pacelathon ing ndhuwur nuduhake carane Sawitri ngadhapi rasa sumelang lan rasa sumengit kanthi cara njupuk pistol simpenane Gunawan ing omah gedhong kuna. Lelawanan kang ditindakake Sawitri ing dhata iki kanthi cara dheweke kudu kasil njupuk pistol ing omah gedhong kuna kanggo jaga-jaga keslametane.

Adhedhasar dhata kasebut, cara kang ditindakake Sawitri kanggo ngatasi rasa sumelang lan rasa sumengit laras karo kebutuhan *neurotik* tumrap kewenangan, amarga ing ndhuwur wis dijlentrehake yen salah sawijine alesan tuwuhe kabutuhan tumrap kawenangan yaiku pepinginan nguwasani wong liya supaya dheweke bisa menang utawa kuwasa saengga dheweke ora diremehake dening wong liya lan bisa nuduhake yen dheweke kuwi nduweni kakuwatan utawa ora bodho.

Sawitri minangka wanita ing kedadeyan iki ora nuduhake rasa wedi karo ancamanane Bagarwanta, nanging dheweke malah nuduhake lelawanan awujud nyepakake pistol kanggo ngadhapi Bagarwanta nalika sawayah-wayah dheweke diserang Bagarwanta, saengga dheweke bisa nuduhake kekuwatane marang Bagarwanta kang pungkasane dheweke bisa ngalahake tumindak alane Bagarwanta sarta ndhungkap bab matine Gunawan. Carane Sawitri anggone menehi lelawanan marang Bagarwanta nuduhake yen dheweke kalebu pribadi kang asipat agresif amarga Sawitri luwih milih ngrampungsi masalahe nggunakake cara kang kurang trep tinimbang nggunakake cara liya sing rinasa luwih trep. Sawitri tinimbang masrahake urusane neng polisi, dheweke milih ngrampungsi urusane nggunakake kakuwatane dhewe.

Bab kasebut sacara ora langsung Sawitri uga wis ngatur Hermanto. Sawitri kasil nguwasani Hermanto supaya gelem njupukake pistol sing sumimpen ing gedhong kuna, kamangka kudune Hermanto bisa nampik panjaluke Sawitri awit nggunakake pistol tanpa ijin saka negara kalebu tumindak durjana.

**BAGARWANTA, DIREKTUR
UTAMA BANK DAYA DITEMBAK
MATI OLEH SEORANG WANITA
CANTIK.** Sangisore irah-irahan kuwi
ana ukara-ukara kang dicetak rada
gedhe: Polisi punya dugaan kuat, si

penembak adalah janda mantan
bawahan sang dirut. Hermanto ngowoh,
lan terus ngrebut koran esuk kuwi saka
tangane Basuki. (Sanio, 2014:20)

Pethikan ing dhuwur negesake rong dhata sadurunge sing ngandharake upayane Sawitri nglawan rasa sumelang lan sumengit saka pangancame Bagarwanta sarowang. Ing pethikan iki, Sawitri adu kekuwatan karo Bagarwanta sarowang. Matine Bagarwanta sing ditembak sawijine wanita ayu ora liya Sawitri kuwi mujudake tumindake Sawitri anggone nglawan trekake Bagarwanta sing kepengin ngrudha peksa lan merjaya Sawitri, nanging Sawitri ing salah sawijine kedadeyan uga dicritakake manawa Sawitri uga mati ketembak dening salah sawijine andhahane Bagarwanta.

Sawitri wis wiwit biyen nduweni rasa sujana marang Bagarwanta ngenani bab matine Gunawan, lan maneh saiki dheweke kudu ngalami kahanan dadi buronane Bagarwanta. Bab kasebut nuwuhake rasa kuwatir lan memungsuhan dhasar amarga rinasa diremehake lan dianggep wanita tanpa daya sing urip ijen. Mula saka kuwi kanggo ngadhapi lan metu saka kahanan kasebut sawitri nekad mateni Bagarwanta nggunakake pistol sing sadurunge wis dicepakake.

Tumindak nekade Sawitri disebabake rasa sih tresnane marang Bagarwanta sarowang wis dirusak Bagarwanta sarowang, kejaba iku Sawitri uga rinasa sumengit jalaran Bagarwanta sacara ora langsung wis ngremehake dheweke lan ngganggu sesambungane karo Hermanto sing lagi wae kawangun. Tumindake Sawitri mujudake lelawanan marang Bagarwanta supaya dheweke bisa menang lan kuwasa saengga dheweke bisa urip ayem, aman lan seneng.

4.2.2 Kabutuhan neurotik kanggo nggunakake wong liya

Indhidu neurotika anggone nggunakake wong liya mawas kepiye wong-wong bisa digunakake utawa dimanfaatake kanggo kapentinganane awake dhewe, nanging sejatine ing wektu kang bebarengan dheweke wedi digunakake utawa dimanfaatake wong liya.

Kabutuhan *neurotik* kanggo nggunakake utawa merdaya wong liya sejatine mujudake cara kang digunakake kanggo nglawan wong liya kanthi samar-samar utawa kanthi cara sing ora dingerteni wong liya, nanging tujuwane pengin nglawan wong liya sing ora selaras karo kekarepane saengga kekarepan bisa kasembadan.

“Omahku kuwi sumpeg, elek, kamare mung siji”.

“Butuhku mrana kuwi ora arep mbiji apik lan elek omah kontrakanmu kuwi”.

“Lha terus?”

“Jarene sampeyan kuwi pelukis. Aku kepengin nonton ruwanganmu apa ya padha kaya ruwangane para pelukis liya sing nate daksumurupi. Kejaba kuwi aku kepengin pesen lukisane sampeyan, mesthi wae sing dadi model kudu aku dhewe”. (Sanijo, 2013: 20)

Dhata ing ndhuwur awujud salah sawijine pacelathon sing diandharake Sawitri marang Hermanto nalika Sawitri kepengin dolan neng omahe Hermanto, nanging Hermanto bola-bali ngomong supaya becike ora usah dolan. Indhidhu *neurotik* sajrone kabutuhan kanggo nggunakake wong liya mawas kepiye wong kasebut bisa digunakake, mula saka kuwi Sawitri sing tanggap karo kapribadene Hermanto sing lugu lan ora bisa nulak panjaluke wong digunakake minangka salah sawijine cara supaya Sawitri bisa dolan neng kontrakane Hermanto kanggo kepentingane Sawitri.

Rasa kuwatire Sawitri sajrone kabutuhan nggunakake Hermanto kanggo kepentingan dhewe tuwuh nalika Hermanto bola-bali ngomong supaya Sawitri ora dolan neng kontrakane wengi iki. Salah sawijine upayane Sawitri kanggo nglawan rasa kuwatire kasebut dheweke nggunakake cara sing samar-samar utawa cara sing Hermanto ora curiga karo kekarepane yaiku alesan manawa tujuwane Sawitri dolan nang kontrakane Hermanto kepengin ngerti lukisane Hermanto lan kepengin pesen lukisan sing modhele Sawitri dhewe. Hermanto sing gugup lan ora bisa alesan apa-apa kanggo nampik panjaluke Sawitri anggone mara neng kontrakane Hermanto banjur digunakake utawa dimanfaatake Sawitri kanggo nggayuh kekarepan yaiku supaya bisa bali mbaleni rasa kangen lan tresnane nyang Gunawan sing wis mati lumantar nyedhaki Hermanto.

Alesan anggone Sawitri dolan neng kontrakane Hermanto supaya bisa ngerteni ruwangane Hermanto minangka pelukis lan pesen lukisan kanthi dheweke sing dadi modhel mujudake cara merdaya Hermanto kanthi samar-samar amarga ing cerbung Wanita Buron dicritakake manawa Sawitri ora tau pesen lukisan marang Hermanto. Ing kedadeyan nalika Sawitri tekan omahe Hermanto sing ana Sawitri ora nyoba ngemati lukisan-lukisane Hermanto, nanging malah narik kawigatene Hermanto saengga wong lorone nganti kelakon turu bareng. Bab iki cetha menawa Sawitri merdaya Hermanto supaya dheweke bisa sesandhingan karo Hermanto minangka nom-noman sing memper Gunawan.

4.2.3 Kabutuhan *neurotik* tumrap panghargyan sosial utawa gengsi

Salah sawijine sabab tuwuhe rasa kuwatir utawa masalah saben-saben indhidhu yaiku rasa kurang utawa ora oleh kawigaten saka wong liya. Manungsa urip sajrone bebrayan mbutuhake banget kawigaten saka liyan saengga uripe rinasa diajani dening wong liya. Rasa

kepengin diajani mujudake salah sawijine kabutuhan *neurotik* kanggo nglawan rasa sumelang saengga dhirine bisa dadi wong kang paling wigati, paling utama, paling digatekake wong liya. Mula saka kuwi rasa supaya bisa diajani lan digatekake sajrone bebrayan iku wigati banget amrih sesambungan bisa lumaku kanthi rukun lan tentrem.

“Hakh, paling-paling sing arep dipamerake mak kuwi si Yati maneh, kenya anake pak lurah Mirah kuwi ta”.

“We lha gek prawan sing endi maneh ta Man, dak kira kenya manis lan dhenok putrane lurah Miran pancen sip. Wis ta aja sumelang kowe marang pilihane biyung, ora-orane yen biyungmu iki arep njlomprongake ngger”.

Hermanto amem. (Sanijo, 2014: 19)

Pacelathon antarane Hermanto lan biyunge ing ndhuwur ngrembug Yati, putrane lurah Miran sing diajokake biyunge supaya bisa dadi sisihane Hermanto anggone mbangun bale somah. Tumindake biyunge anggone macangake Hermanto karo Yati sejatine mujudake rasa kawigaten kang gedhe banget marang anake senadjan Hermanto ora sreg karo Yati jalaran Hermanto durung ngerti rupane Yati diwasa saiki, sing dingerteni Hermanto mung Yati sing biyen sentrap-sentrup umbelen.

Kabutuhan *neurotik* tumrap panghargyan sosial sajrone panguripane Hermanto diolehi saka kawigatene biyunge. Biyunge nduweni etungan Yati saiki wis malih dadi kenya sing manis, anake lurah Miran, lan Hermanto uga wis umur wolulukur durung omah-omah. Bab kasebut sacara ora langsung mujudake salah sawijine cara kanggo ngatasi rasa kuwatire Hermanto sing mung bocah lulusan SMA saengga kanthi kaya ngono kabutuhan *neurotik* tumrap panghargyan sosial uga diolehi Hermanto lumantar dadi wong sing paling digatekake biyunge.

Kawigatene biyunge Hermanto pranyata ditampik Hermanto. Hermanto sajrone kabutuhan *neurotik* tumrap panghargyan sosial utawa gengsi ora bisa dicukupi mung kanthi cara digatekake biyunge lumantar dipacangake karo pilihane biyunge. Hermanto ngrasa Yati kuwi dudu pacangan sing pas tumrape Hermanto, amarga Yati sing diweruhi Hermanto biyen kuwi mung wanita sing sentra-sentrup umbelen. Panampike Hermanto mujudake rasa tumrap panghargyan sosial utawa gengsi jalaran Hermanto ngrasa bisa luwih sing apik maneh utawa Hermanto saiki wis dadi wong sing diwasa lan penting saengga kudune bisa oleh sing luwih pas maneh miturute Hermanto.

4.2.4 Kabutuhan *neurotik* tumrap rasa bombong utawa nggumun marang dhirine dhewe

Rasa bombong utawa marem bisa dirasake nalika wong liya nuduhake rasa gumune utawa gelem ngakoni

tumrap sawijine bab kang dilaksanakake dening sawijine pawongan, kejaba iku rasa bombong uga bisa dirasakake nalika wong liya gumun, ngakoni, nrima marang apa kang ana sajrone dhiri pribadine sawijine pawongan.

“Ngapa ora wani, iki omahku. Ora perlu wedi, sing baku tumandang sadhengah pakaryan kuwi tatag lan tutug wong bagus. Aja grogi, apa maneh mindher lan wedi.”

Hermanto mlongo lan mbatin. Wanita ayu kuwi jian ora sakbaene. Kejaba kendel uga pinter, pinter sembarange kalebu pinter dolanan kembang-kembang geni, lan mbok menawa uga pinter etang lan etung. (Sanijo, 2014:49)

Sawitri minangka tilas gerilyawan nduweni kekendelan sing mirunggan. Bab kasebut bisa dideleng nalika Sawitri njupuk pistol saperlu nglawan pangincime Bagarwanta. Sawitri kanthi tatag ngadhepi kahanan kang susah lan ewed tanpa rasa wedi, malah kepengin ngerteni kahanan sing sejatine ngenani matine Gunawan tanpa lapur polisi dhisik. Bab kasebut nuwuhake rasa nggumune Hermanto marang Sawitri.

Rasa kuwatir sing dirasakake Sawitri saka pangincime Bagarwanta lan rasa kewedene Hermanto anggone ngadhepi swara-swara lelembut bisa diatasi Sawitri kanthi kekendelane lan kepinterane ngadhepi sawijine perkara. Kekendelan lan tumindak tegese Sawitri sacara ora sadhar nuwuhake rasa nggumune Hermanto marang wanita nengah umur kuwi saengga kabutuhan tumrap rasa bombong lan nggumun marang dhirine dhewe diolehi lumantar paraga Hermanto sing sangsaya kedudut atine.

4.2.5 Kabutuhan neurotik tumrap ambisi utawa gegayuhan pribadi

Niyat lan tekad kang kukuh supaya bisa dadi sing paling apik mujudake salah sawijine kabutuhan *neurotik* supaya bisa ngatasi rasa sumelang. Ancas indhividhu kepengin dadi sing paling apik yaiku supaya dheweke bisa ngalahake wong liya kang dirasa ora laras karo dheweke lan bisa nuduhake kabisan utawa *superioritas-e*.

“Apa ing kene kurang gawe?”

“Ora ngono mak, sasuwene iki aku rak mung ajeg nunggonni sampeyan ing Sendangarum kene, banjur apa gunane ijazah SMA ku iki yen ora digunakake”

Pungkasane make ora bisa suwala. Pemudha kuwi ngerti yen make ora lila yen dheweke lunga, nanging niyate wis gilig. Nadyan dipambengana dening sapa wae, Hermanto bakal mlumpat. (Sanijo, 2014: 19)

Pacelathon ing ndhuwur diandharake Hermanto marang biyunge nalika dheweke arep lunga menyang kutha nanging dipenggak dening biyunge. Hermanto

minangka indhividhu sajrone nggayuh kabutuhan tumrap ambisi utawa gegayuhan pribadi diwujudake Hermanto kanthi cara nglawan panemu lan kekarepane biyunge sing kepengin Hermanto ngolah sawah neng desa wae karo ngancani biyunge. Ukara sing nuduhake rasa ambisi utawa gegayuhan pribadine Hermanto yaiku “Pemudha kuwi ngerti yen make ora lila yen dheweke lunga, nanging niyate wis gilig. Nadyan dipambengana dening sapa wae, Hermanto bakal mlumpat”. Hermanto pranyata kejaba nduweni kapribaden sing lugu lan jujur, nanging dheweke uga nduweni ambisi utawa gegayuhan pribadi sing ora bisa dipenggak wong liya kalebu biyunge dhewe.

Rasa kuwatire Hermanto sajrone kabutuhan tumrap ambisi utawa gegayuhan pribadi yaiku pamenggake biyunge supaya dheweke kudu tetep tinggal neng omah saperlu ngolah sawah sing amba karo ngancani biyunge. Hermanto nglawan biyunge kanthi cara njlentrahake lungane Hermanto neng kutha saperlu ngluru pengalaman. Hermanto kuwatir ngenani ijazah SMA. Dheweke nduweni tekad nggunakake ijazah SMA kanggo kerja lan ngluru pengalaman ing kutha saengga anggone dheweke oleh ijazah kasebut ora sia-sia lan dheweke uga kepengin bisa mbuktakake senadjan mung lulusan SMA, Hermanto bisa urip mulya lan apik.

Kekarepan supaya bisa luwih mulya lan apik lumantar ngluru pengalaman ing kutha mujudake salah sawijine titikan sajrone kabutuhan tumrap ambisi utawa gegayuhan pribadi amarga Hermanto nduweni tekad ngowahi uripe supaya dadi sing luwih apik. Upayane Hermanto anggone nglawan biyunge uga mujudake salah sawijine cara supaya bisa ngalahake biyunge nalika adu panemu lan kekarepan saengga Hermanto bisa tetep lunga neng kutha.

“Iya, aja mbuwang-mbuwang wektu mas. Aku kudu tumindak cepet, aja nganti kedhisikan trekahe para brandhal pimpinane Baskara kuwi.” (Sanijo, 2014: 20)

Dhata-dhata sadurunge njlentrahake kabutuhan *neurotik* tumrap ambisi utawa gegayuhan pribadi sing dialami Hermanto, dene ing dhata iki bakal dijentrehake tumindake sawitri sajrone kabutuhan tumrap ambisi utawa gegayuhan pribadi. Rasa kuwatir lan rasa memungsuhane Sawitri yaiku Sawitri wedi manawa sadurunge dheweke oleh pistol ing gedhong kasebut, Bagarwanta sarowange luwih dhisik nyerang dheweke. Sawitri anggone ngatasi lan ngrampungni rasa kuwatir kasebut dheweke nduweni ambisi utawa gegayuhan pribadi sing gedhe supaya bisa dadi sing paling kuwat, sing paling wenang, lan sing paling pinter kanthi cara tumindak cepet, ora nyia-nyiakake wektu kanggo njupuk pistol.

Sawitri sing ngrasa rasa amane wis diganggu dening Bagarwanta sarowang kanthi dadi buronane Bagarwanta nduweni tekad lan ambisi supaya ora kalah karo trekahe Bagarwanta sarowang. Sawitri nduweni ambisi kanggo males tumindak durjanane Bagarwanta sarowang sing wis mateni Gunawan lan nduweni tekad supaya bisa menang mungsuh tumindak alane Bagarwanta saengga Sawitri bisa ngrasakake rasa tresna lan aman tanpa ana sing ngganggu lan gawe kuwatir.

4.3 Kapribaden Neurotis-e Paraga Utama Kanthi Cara Ngedohi Wong Liya

Masalah dhasar *terisolasi* utawa uripe dhewekan (lan kijenan) dadi sabab tuwuhe rasa supaya ngedohi wong liya. Rasa kijenan tegese rasa sing dianggep menahi masalah nalika wong kasebut mangun sesambungan karo wong liya saengga nuwuhake rasa keweden sajrone urip kang kebak sesaingan. Mula saka kuwi deweke luwih milih ngedohi wong liya amrih uripe rinasa tentrem kaya kang dikarepake lan ora bisa diganggu wong liya.

Dheweke nduweni pamawas manawa sesambungan karo wong liya bisa nuwuhake masalah utawa dhesekekan sing abot apamaneh sesambungan karo wong sing dirasa menahi memungsuhan marang panguripane utawa wong sing ora disenengi. Kahanan sing dirasa abot supaya bisa sesambungan karo wong liya sabanjure nuwuhake cara minangka wujud kapribadene paraga kanggo ngadhepi rasa sumelang lan rasa sumengit sinebut kapribaden neurotis awujud tumindak ngedohi wong liya. Ancase pribadi neurotik ngedohi wong liya jalaran dheweke nduweni kapercayan urip tanpa gumantung marang liyan

4.3.1 Kabutuhan *neurotik* urip mandhiri lan bebas

Sabab indhividhu kepengin urip mandhiri lan bebas ing antarane rasa kuciwa marang wong-wong sakubenge utawa sesambungan kang rinasa ngganggu katentremane. Ancas kabutuhan kemandirian lan kabebasan yaiku supaya dheweke bisa nuduhake marang wong liya yen dheweke bisa urip tanpa pambyantune wong liya kang ora salaras karo panemu utawa pamawase, lan supaya dheweke bisa urip luwih tentrem sajrone kahanan kang rinasa ora kaiket dening paugerane wong liya kang bisa agawe uripe ora tentrem.

“Nyonyah arep menyang endi?”

“Mas Manto ora perlu ngerti, sing baku saiki mas Manto kudu bali menyang omah kontrakan. Katone mas Manto sayah ngono.”

“Akh ora kok nyah.”

“Iya, ning pisan iki aku aja dikancani. Lan becike mas Manto enggal ninggalake papan kene. (Sanijo, 2014:50)

Pacelathon antarane Hermanto lan Sawitri ing ndhuwur bisa dadi dhasar kang nuduhake tumindake

Sawitri ngedohi Hermanto. Rasa kuwatir sing dialami Sawitri yaiku dheweke ora pengin Hermanto minangka anak turune Gunawan melu cawe-cawe tumindake ngadhepi trekah alane Bagarwanta Sarowang. Sawitri ngrasa urusane karo Bagarwanta kejaba urusan njaga kslametane saka pangancame Bagarwanta, dheweke uga nduweni urusan ngenani matine Gunawan.

Sawitri minangka bojone Gunawan nduweni pangarep-arep urusane karo Bagarwanta sarowang bisa cepet rampung, nanging Sawitri sawise oleh pistol, dheweke luwih milih ngadhepi urusan kasebut dhewekan senadjan sadurunge dheweke runtang-runtung karo Hermanto. kabutuhan tumrap rasa mandiri lan bebas ditindakake Sawitri kanthi cara ngongkon Hermanto mulih lan ora ngancani Sawitri saengga dheweke bisa adoh lan misahake dhiri karo Hermanto amarga Sawitri ora kepengin Hermanto kalebu sajrone masalah dheweke karo Bagarwanta sarowang. Bab kasebut bisa dideleng adhedhasar pacelathon sing diandharake Sawitri manawa dheweke ora gelem dikancani Hermanto lan kepengin Hermanto bisa cepet ninggalake papan kono.

4.3.2 Kabutuhan *neurotik* tumrap kasampurnan utawa rasa ora mungkin salah

Indhividhu nduweni pepinginan supaya bisa dadi manungsa kang sampurna, nanging pepinginan kasebut mesthi ora bakal bisa digayuh amarga ora ana manungsa kang sampurna. Mula saka kuwi, indhividhu *neurotik* ngupaya kanthi cara apa wae lan temenan supaya bisa nuduhake bukti ajining dhirine lan kabisane. Cara kang dilaksanakake supaya dheweke bisa katon sampurna utawa ora tau salah yaiku nyingitake kesalahane lan kakurangane marang wong liya saengga rasa wedi tumrap kesalahan lan kakurangane bisa diatasi. Indhividhu anggane nggayuh kasampurnan uga ditindakake kanthi cara ati-ati nalika tumindak saengga ora gawe kesalahan.

“Geneya nyonya ora lapur pulisi?”

“Lapur pulisi ing bab iki aku nduweni etungan rong perkara. Angka siji kanthi meneng-meneng aku kepengin mangerteni luwih adoh marang sapa, lan apa sing dikepenginake pawongan sing wis merjaya bojoku kuwi. Dene angka loro aku ora kepengin rame-rame dhisik sing tundhone malah ngrendheti anggonku arep nyolidiki wong-wong sing daksujanani. Toh mas Gun arep kepiye wae wis seda, tegese dakgetunana utawa daktangisana panjenengane ora bakal bali maneh, ora bakal wutuh maneh”. (Sanijo,2014:20)

Kabutuhan *neurotik* tumrap kasampurnan utawa rasa ora mungkin salah sajrone dhata ing ndhuwur bisa dingerteni lumantar tumindake paraga Sawitri sajrone

ngadhepi rasa kuwatir lan memungsuhan dhasare. Rasa ora mungkin salah utawa rasa supaya bisa nindakake sawijine pakaryan kanthi sampurna diduduhake Sawitri anggong ngadhepi trekah alane Bagarwanta sarowang.

Sawitri sawise nduweni rasa sujana marang Bagarwanta sarowang, rasa sumelang sing dialami yaiku dheweke kudu bisa mbuktekake kadurjanane Bagarwanta lan kudu bisa menang lumawan Bagarwanta. Sawitri anggong nyukupi kabutuhan *neurotik* tumrap kasampurnan lan rasa ora mungkin salah ditindakake kanthi cara dheweke ngedohi polisi supaya ora lapor luwih dhisik ngenani kadurjanane Bagarwanta sarowang. Sawitri nduweni pamawas sing miturute sampurna lan ora salah yaiku dheweke ora kepengin rame-rame dhisik sing tundhone malah ngrendheti anggonkne arep nyolidiki wong-wong sing disujanani, kejaba kuwi Sawitri uga wis lila legawa kelangan Gunawan.

Mula saka kuwi, tumindake sawitri anggong ngedohi wong liya kanthi cara ora lapur pulisi bisa nyukupi kabutuhan *neurotik* tumrap kasampurnan utawa rasa ora mungkin salah saengga rasa kuwatir rancangane lan rasa sujanane ora lumaku kanthi lancar lan bener bisa diatasi lan dipungkasi.

“Apa anu, ngene wae yen nyonya ora kabotan yen sare papanku maneh”.

Nyonya Gunawan mikir-mikir. Wusana, “Ora mas Hermanto. becike kita golek penginepan ing wengi iki. Ora kok ateges aku nulak kersane mas Manto, utawa ora gelem nginep ing omah kuna kae ya ora. Ning yen kita mlaku menyang omahe mas Manto, aja-aja mengko gek-gek akeh sing nyujanani”. (Sanijo, 2013:49)

Pacelathon antarane Hermanto lan Sawitri ing ndhuwur nggambarake kahanan nalika Sawitri lan Hermanto bingung golek papan sing dirasa aman kanggo ndelik saka trekah alane Bagarwanta sarowang. Nalika Hermanto nawani supaya Sawitri nginep neng kontrakane sing reyot kae, banjur nuwuhake rasa kuwatir sajrone dhirine Sawitri yaiku Sawitri kuwatir bakal akeh sing nyujanani sesambungane karo Hermanto.

Sawitri sajrone nyukupi kabutuhane tumrap kasampurnan lan rasa aman diwujudake kanthi cara ngedohi wong-wong liya sing bisa nuwuhake rasa sujana tumrap sesambungane karo Hermanto saengga golek penginepan dirasa cara sing paling sampurna lan ora salah amarga bisa luwih aman tanpa ana wong sing bakal sujana utawa meruhi dheweke lan Hermanto bebarengan. Carane Sawitri ngedohi Bagarwanta lan wong-wong liya uga mujudake cara sing dianggo kanggo nutupi kekurangane utawa wewadine yaiku sesambungane karo Hermanto.

PANUTUP

5.1 Dudutan

Wanita Buron mujudake salah sawijine cerbung anggitane Sanijo Raf taun 2013-2014 kang kapacak ing majalah Panjebur Semangat. Asiling panliten ngenani cerbung WB kanthi tintingan psikoanalisis Karen Horney nuduhake manawa rong paraga utama yaiku Hermanto lan Sawitri nggunakake cara-cara tartamtu kanggo ngadhepi lan ngrampungke masalah-masalah sajrone lelakone. Cara-cara tartamtu kasebut sinebut kecenderungan neurotik. Adhedhasar andharan lan jlentrehan ing bab IV, mula dudutan saka asiling panliten ing antarane:

1. Kapribaden neurotis awujud tumindak nyedhaki wong liya bisa diperang dadi telu kabutuhan neurotik yaiku kabutuhan tumrap rasa sih lan tinarima liyan, mitra utawa kanca urip, lan urip narima ing pandum.
2. Kapribaden neurotis awujud tumindak nglawan wong liya bisa diperang dadi lima kabutuhan neurotik yaiku kabutuhan tumrap kawenangan, nggunakake wong liya, panghargyan sosial, rasa bombong marang awake dhewe, lan gegayuhan pribadi.
3. Kapribaden neurotis awujud tumindak ngedoi wong liya bisa diperang dadi loro kabutuhan neurotik yaiku kabutuhan neurotik tumrap rasa mandhiri lan bebas, lan kasampurnan utawa ora ora mungkin salah.

Cerbung *Wanita Buron* anggitane Sanijo Raf kabukti ngandhut kapribaden neurotis kang dialami lan ditindakake paraga Hermanto lan Saswitri minangka cara kanggo ngrampungke masalah-masalah sajrone lelakone. Kapribaden neurotis-e Hermanto lan Sawitri diwujudake lumantar tumindak nyedhaki wong liya, nglawan wong liya lan ngedohi wong liya. Kapribaden neurotis-e Hermanto nuduhake yen Hermanto luwih nengenake tumindak nyedhaki wong liya kanggo ngrampungake masalaha, dene kapribaden neurotis-e Sawitri nuduhake yen Saswitri luwih nengenake tumindak nglawan wong liya kanggo ngrampungake masalaha.

5.2 Pamrayoga

Adhedhasar asiling panliten, panliten iki bisa nambah cacah panliten minangka wujud kritis sastra jawa modern, senadjan sing diteliti isih adoh saka sampurna. Panliten iki bisa nambah pangrembakane analisis psikoanalisis minangka cak-cakae kanggo mangerteni perangan kang kinandhut sajrone jiwane para paraga. Panliten iki uga bisa menahi pambiyantu sajrone pasinaon sastra tumrap para mahasiswa lan para murid SMP-SMA ngenani psikoanalisis ing karya sasatra

mligine ngenani kapribaden neurotis (*kecenderungan neurotik*).

Panliti sadhar yen panliten iki durung sampurna, mula pitedah kang asipat mbangun marih luwih becike panliten isih banget dikarepake dening panliti.

KAPUSTAKAN

Ahmadi, Abu. 2003. *Psikologi Umum*. Jakarta: PT RINEKA CIPTA

Alwisol. 2014. *Edisi Revisi Psikologi Kepribadian*. Malang: UMM Press

Aminuddin.1987. *Pengantar Apresiasi Karya Sastra*. Bandung: Sinar Baru Algensindo

Aminuddin. 2011. *Pengantar Apresiasi Karya Sastra*. Bandung: Sinar Baru Algensindo

Arinkunto, Suharsimi. 2010. *Prosedur Penelitian (Suatu Pendekatan Praktik)*. Jakarta: Rineka Cipta

Endraswara, Suwardi. 2011. *Metodologi Penelitian Sastra*. Yogyakarta: Media Pressindo

Feist, J lan Feist, J.G. 2010. *Teori Kepribadian edisi ke tujuh*. Jakarta: Salemba Humanika

Kutha Ratna, Nyoman. 2004. *Teori, Metode, dan Teknik Penelitian Sastra*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar

Minderop, Albertine. 2011. *Psikologi Sastra*. Jakarta: Yayasan Pustaka Obor Indonesia

Moloeng, Lexy J. 2007. *Metode Penelitian Kualitatif*. Bandung: Remaja Rosdakaya

Nurgiyantoro, Burhan. 2013. *Teori Pengkajian Fiksi*. Yogyakarta: Gajah Mada Universitas Press

Ratna, Nyoman Kutha. 2004. *Penelitian Sastra*. Yogyakarta: Pustaka Pelajar

Rusli, Marah. 2013. *Memang Jodoh*. Bandung: Penerbit Qanita

Semi, Atar. 2012. *Metode Penelitian Sastra*. Bandung: CV Angkasa

Sanijo. 2013-2014. *Wanita Buron*. Surabaya: Panjebar Semangat

Semiun, Yustinus, OFM. 2013. *Teori-Teori Kepribadian Psikoanalitik Kontemporer jilid 2*. Yogyakarta: Penerbit Kanisius

Sobur, Alex. 2013. *PSIKOLOGI UMUM dalam Lintas Sejarah*. Bandung: CV PUSTAKA SETIYA

Sunarto. 2001. *Metode Penelitian Ilmu-Ilmu Sosial dan Pendidikan*. Surabaya: Univesity Press

Wellek, Rene & Austin Werren. 1990. *Teori Kesusastraan*. Jakarta: PT Gramedia

Kamus:

Sudaryanto dan Pranowo. 2001. *Kamus Pak Bahasa Jawa*. Yogyakarta: Badan Bahasa Kongres Bahasa Jawa

Zaidan, Abdul Rozak. Dkk. 2007. *KAMUS Istilah Sastra*. Jakarta: Balai Pustaka

Skripsi:

Jubaidah, Siti. 2003. “*Cerkak Karya Turiyo Ragil Putra Menjelang taun 2000 (Sebuah Kajian Psikologi Sastra)*”. Skripsi: Univesity Press

Puspita, Ira. 2006. “*Hubungan Interpersonal Marja dalam novel Manjali dan Cakrabirawa karya Ayu Utami (Kajian Psikologi Sastra)*”. Skripsi. Unesa: University Press

Dewi, Primadita Aisa Mei Tiara. 2011. *Kecenderungan Neurotik Pada Tokoh Utama Dalam Novel Memang Jodoh Karya Marah Rusli (Kajian Psikoanalisis Karen Horney)*”. Skripsi: University Press

Latifah, Niswatul. 2015. “*Rasa Kuwatire Paraga Utama Sajrone Antologi Cerkak Trem Anggitane Suparto Brata (Tintingan Psikoanalisis Sigmund Freud)*”. Skripsi: University Press